

Äldrenämndens uppdragsplan och budget 2021

Fastställd av äldrenämnden 2020-11-19

Nämndens ansvar och uppdrag

Äldrenämnden ansvarar för följande enligt kommunfullmäktiges reglemente för styrelser och nämnder:

Övergripande ansvar

Nämnden ansvarar för kommunens uppgifter inom socialtjänsten och de uppgifter som i övrigt lag åläggs kommunens socialnämnd rörande äldre människor samt personer med funktionshinder som fyllt 65 år. Nämnden ansvarar för att verksamheten bedrivs och utvecklas i enlighet med den lagstiftning som reglerar vård och omsorg.

Äldrenämnden svarar för följande områden för personer som fyllt 65 år

De uppgifter som en socialnämnd ansvarar för enligt Socialtjänstlagen 5 kap 4–8, 10 §§ avseende särskilda bestämmelser för äldre människor, personer med funktionshinder samt personer som vårdar eller stödjer närstående. Nämnden ansvarar inte för insatser enligt Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

De uppgifter som en socialnämnd ansvarar för enligt Hälso- och sjukvårdslagen i kommunens särskilda boenden för äldre människor, personer med funktionshinder samt för personer som bor i ordinärt boende (hemsjukvård).

De uppgifter som en förtroendenämnd ansvarar för enligt Lag om patientnämndsverksamhet mm.

I Umeå kommun ska verksamheterna samarbeta för att nå bästa resultat för kommuninvånarna. Samverkan ska även ske med andra verksamheter, regionen, andra kommuner samt andra regionala och nationella samarbetsorgan.

De insatser som utförs inom nämndens ansvarsområde har i huvudsak sin grund i individuella biståndsbeslut med stöd av socialtjänstlagen (SoL). Nämnden är också vårdgivare enligt Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) för berörda verksamheter. Ekonomisk och social trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och ett aktivt deltagande i samhällslivet är bärande delar i SoL. Den nationella värdegrunden gäller alla kommuner och verksamheter som utför äldreomsorg enligt socialtjänstlagen. Värdegrunden utgår från att äldre ska leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. För att uppnå det behöver verksamheten värna och respektera den enskilda personens rätt till privatliv och kroppslig integritet, självbestämmande, delaktighet och individanpassning.

Äldrenämnden ska bidra till att förverkliga kommunfullmäktiges strategiska plan för 2016–2028 samt övergripande mål och uppdrag för 2021–2024.

De långsiktiga målen för kommunen är

- Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.
- Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden
- Umeå Kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv
- Umeå ska vara klimatneutralt till 2040

Övriga mål

- För att klara kompetensförsörjningen, förbättra arbetsmiljö och ge bättre medborgarnytta ska de möjligheter som den digitala transformationen innebär vara förstahandsalternativet för Umeå kommuns verksamhetsutveckling.

Utifrån de långsiktiga målen finns uppdrag som särskilt berör nämnden.

Äldrenämnden ska även bidra till att förverkliga kommunfullmäktiges finansiella mål om god ekonomisk hushållning och de personalpolitiska målen. Utöver detta ska äldrenämndens verksamheter arbeta utifrån kommunfullmäktiges styrdokument, exempelvis Strategi för jämställdhetsarbete, Program för tillgänglighet och Folkhälsomål.

Äldrenämndens viktigaste uppgift är att skapa förutsättningar så att kommuninvånarna kan leva ett gott liv i så hög utsträckning som möjligt.

De insatser och stöd som ges syftar till att stärka den äldres förmåga att leva ett självständigt liv. Som en del i denna ambition ska förebyggande arbete, tidiga insatser och ett rehabiliterande arbetssätt prioriteras.

Målet är att Umeåborna ska få sina behov tillgodosedda med minsta möjliga väntan efter beslut om beviljad insats, och att de ska få möta kompetent personal. Äldrenämnden strävar efter god samverkan med olika aktörer, till exempel frivilligorganisationer för att öka möjligheten till meningsfulla sociala sammanhang. Umeå ska vara en kommun som är i framkant när det gäller att utveckla sociala insatser som ger positiva effekter för enskilda kommuninvånare, grupper och samhället i stort.

Kvalitet för kommuninvånarna - äldreperspektivet

Äldrenämnden har fyra mål för nämndens verksamheter avseende kvalitet för kommunens invånare. Verksamheten ska genomsyras av ett äldreperspektiv.

Mål 1: Äldrenämndens verksamheter stärker de äldre kommuninvånarnas förmåga att leva ett aktivt liv samt ha inflytande i samhället och över sin vardag

Människors delaktighet och inflytande över sina liv och i samhället är en grundläggande förutsättning för välbefinnande. På samma sätt kan motsatsen påverka livskvalitet och hälsa negativt. Målet är att egna förmågor och resurser ska tas till vara och utvecklas så långt det är möjligt. Verksamheten ska arbeta hälsofrämjande med hänsyn till människans hela livssituation. På så sätt ger verksamheten förutsättningar och möjligheter till självständighet och meningsfullhet för den äldre. En viktig del är samverkan med andra aktörer runt den äldre, exempelvis regionens hälso- och sjukvård.

Förebyggande verksamhet

Förebyggande och hälsofrämjande verksamhet erbjuds bland annat i form av träffpunkter, dagverksamhet, kulturaktiviteter och fysisk träning. Information om vad som finns tillgängligt ska vara enkelt att ta del av. Syftet är att möjliggöra för den äldre att ha ett aktivt liv tillsammans med andra utifrån egna önskemål och förutsättningar.

Forskningen visar att det finns ett flertal livsstilsfaktorer som har betydelse för ett hälsosamt åldrande, bland annat social gemenskap, fysisk aktivitet och matvanor. Vikten av förebyggande och hälsofrämjande insatser för äldres fysiska och psykiska hälsa lyfts fram i forskningen. För att de äldre i Umeå kommun ska kunna leva så självständigt som möjligt, genomförs ett utvecklingsarbete som bland annat undersöker vad äldre behöver för att förlänga steget in till äldreomsorgens insatser.

Under året planeras öppnande av ett informationscenter med målsättningen att ge invånarna en fysisk miljö för att inhämta kunskap om framtidens äldreomsorg, hur man själv kan påverka sitt seniorliv och vilket stöd som finns när behov uppstår. Visning av digitala hjälpmedel, föreläsningar och rådgivning är några av inslagen. Centret kommer också att ge äldreomsorgen ett nytt ansikte utåt genom sin centrala placering i staden.

Stöd till anhöriga

Med anhörig avses en familjemedlem, släkting, granne eller annan nära person. Anhöriga ska ges möjlighet till stöd och hjälp för en bibehållen livskvalitet. Kommunen erbjuder

information, utbildning, samtalsstöd och möjlighet till avlösning i hemmet. Den närstående kan beviljas korttidsvistelse eller dagverksamhet.

Samverkan med civilsamhället

Frivilliga insatser är ett komplement till lagstadgat stöd och kan bidra till att öka personers välmående och livskvalitet och minska social isolering.

Äldrenämnden ser positivt på frivillig- och volontärverksamhet och ska på olika sätt stötta sådana initiativ. Frivilligcentralen i Umeå samordnar olika volontärer för insatser hemma hos de äldre och på vård- och omsorgsboende genom ett samarbete mellan kommunen, pensionärsorganisationerna och Röda Korset.

Stöd till minoriteter och minoritetsspråk

Umeå kommun ingår i förvaltningsområde för samiska, finska och meänkieli. Genom lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk har kommunen ett särskilt ansvar att erbjuda information och äldreomsorg på samiska, finska och meänkieli. Kommunen har även ett informationsansvar för minoriteterna. Det finns tillgång till biståndshandläggare, hemtjänst och vård- och omsorgsboende med finskspråkig personal. Det finns även träffpunkter för äldre sverigefinnar och samer. Att ha kunskap, förstå och kunna agera utifrån minoritetens specifika behov är viktigt och en del i ett personcentrerat förhållningssätt.

Nämnden följer särskilt

Resultatmått (uppdelat på kön)

Antal besökare på de sociala träffpunkterna

Mål 2: Äldrenämndens verksamheter bidrar till att kommuninvånarna kan åldras i trygghet

Äldre och deras anhöriga ska känna sig trygga med det stöd och den hjälp som verksamheten utför. Trygghet och välbefinnande är en individuell upplevelse men all verksamhet har ett ansvar att ge förutsättningar för detta. Verksamheten ska ha ett personcentrerat förhållningssätt och vara flexibel utifrån den äldres behov. Inom hemtjänsten är ett viktigt mål att öka kontinuiteten och begränsa antalet olika personal som utför insatser hos den äldre.

En personcentrerad verksamhet

Personcentrering handlar om att ha en dialog med den äldre personen och dennes anhöriga för att nå samsyn om mål och syfte med det stöd och den omsorg som ska utföras. Personcentrering innebär att synliggöra andliga, existentiella, psykiska, sociala och fysiska behov. Beslut om stöd och hjälp följs regelbundet upp för att anpassas när behov förändras och i genomförandeplanen tryggas personens behov och önskemål. Arbetsättets ökade behov av rehabilitering i hemmet tilldelas tillräckliga resurser. Andelen aktuella genomförandeplaner rapporteras till nämnd. Utöver det görs även särskilda uppföljningar av genomförandeplanernas kvalitet.

Kostens betydelse

Den kost som verksamheterna erbjuder ska vara god och näringsriktig. En bra kost upprätthåller hälsa, funktionsförmåga och livskvalitet. En näringsriktig kost förbättrar också återhämtning efter sjukdom. Den äldres önskemål och specifika behov kring kost är på så sätt en viktig del av genomförandeplanen.

Måltiderna på vård- och omsorgsboendet ska vara en trevlig stund på dagen och miljön anpassas så att det är möjligt. Verksamheten samverkar med Måltidsservice om hur maten och måltidsmiljön på vård- och omsorgsboenden kan utvecklas utifrån de äldres önskemål via kostråd.

Olika boendeformer

Ett varierat utbud av olika typer av bostäder är nödvändigt för de äldre kommuninvånarna och Umeås utveckling. En långsiktig lokalförsörjning säkrar kommunens behov av framtida vård- och omsorgsboenden. Verksamheten behöver även säkerställa att befintliga lokaler nyttjas på bästa sätt.

Utöver vård- och omsorgsboenden finns senior- och trygghetsbostäder för äldre där det inte krävs några biståndsbeslut. Äldrenämnden ser positivt på initiativ från fastighetsägare och bostadsbolag att tillskapa fler bostäder som underlättar social gemenskap och minskar ensamhet. För att klara en långsiktigt hållbar äldreomsorg i Umeå behöver förutsättningarna

för att äldre personer ska klara av att bo kvar i sina egna hem öka. I det har hela kommunen ett ansvar i. Det kan handla om att tillgängliggöra bostäder, trygghetsskapande åtgärder, närhet till service, kultur-, fritids- och sociala aktiviteter samt en god kollektivtrafik.

Det kommunala bostadsbolaget AB Bostaden har ett särskilt uppdrag från kommunfullmäktige att utveckla fler bostäder för äldre i samarbete med äldrenämnden. Äldrenämnden och AB Bostaden har träffat en överenskommelse för att i samverkan planera för och producera bra bostäder för seniorer med fokus på ett tryggt seniorliv i livets olika skeden.

Nämnden följer särskilt

Resultatmått (uppdelat på kön)

Andel personer som upplever trygghet i boendet

Andel personer som är nöjda med möjligheten till utevistelse

Andel personer som anser att de fått meddelande i förväg om tillfälliga förändringar

Andel personer som är nöjd med utbudet av sociala aktiviteter

Andel personer som upplever att måltiderna på vård- och omsorgsboende är en trevlig stund på dagen

Mål 3: Äldrenämndens verksamheter bemöter kommuninvånarna med respekt

Alla människor ska bemötas utifrån sin unika person och verksamheten ska bygga på respekt för människors lika värde. Hur personalen förstår och gör sig förstådd är en viktig del i bemötandet och en grund för trygghet.

Anpassad kommunikation

Kommunikationen ska vara anpassad efter varje persons behov och förutsättningar. Det gäller till exempel de som har svårigheter att kommunicera på grund av en demenssjukdom, funktionsnedsättning, annat modersmål än svenska eller de personer som använder teckenspråk. Ett personcentrerat förhållningssätt innebär att lyssna och tolka vad personen vill förmedla och förklara så att hen förstår vad vi menar.

Utveckling genom dialog

På vård- och omsorgsboenden fortsätter dialogen med brukare och anhöriga exempelvis vid genomförandeplaneringen, eller i form av trivselkvällar med fika, pub eller liknande aktivitet där information om verksamheten också kan ges. Under året fortsätter "Boendes röst". Ett strukturerat arbete med att tillvarata de boendes synpunkter och medarbetarnas kompetens för förbättringsförslag med syfte att öka de boendes och närståendes delaktighet i verksamheten.

Samverkan med brukar- och anhörigorganisationer sker främst genom Umeå kommuns pensionärsråd. Pensionärsrådet är ett samverkansorgan mellan nämnder/styrelser i Umeå kommun och lokala pensionärsorganisationer, ett opinionsbildande organ och ett rådgivande forum samt en remissinstans för kommunala verksamheter och nämnder/styrelser samt ett forum för ömsesidigt informationsutbyte och för tidig överläggning i frågor av principiell eller övergripande betydelse för äldre i Umeå kommun.

Nämnden följer särskilt

Resultatmått (uppdelat på kön)

Andel personer som upplever att de är nöjda med personalens bemötande

Andel personer som känner förtroende för personalen

Andel anhöriga till personer på vård- och omsorgsboende som upplever att samarbetet fungerar bra

Mål 4: Äldrenämndens verksamheter säkrar kommuninvånarnas tillgång till en jämlik vård och omsorg

Socialtjänstlagen anger allas rätt till en skälig levnadsnivå. Vad som anses vara skäligt skiljer sig mellan olika personer. Biståndsbeslut om stöd och hjälp fattas alltid utifrån en individuell bedömning. God vård och hög patientsäkerhet ska uppnås utifrån Hälso- och sjukvårdslagen och Patientsäkerhetslagen. Den äldres ställning ska även säkerställas enligt Patientlagen vad gäller integritet, självbestämmande och delaktighet.

Patientsäkerhet

Inom de verksamheter där hälso- och sjukvårdsinsatser samt rehabiliterande insatser ges ska en god och säker vård bedrivas. Patientsäkerhetslagens syfte är att undvika vårdskador och arbetet för en säker vård ska vara förebyggande. Verksamheterna rapporterar avvikelser, som analyseras och åtgärdas för att minimera risken att negativa händelser inträffar igen.

En grundsten i arbetet är ett personcentrerat förhållningssätt och patientsäkerhet där den äldres och dess anhöriga aktivt deltar i utformningen av vården.

Äldrenämndens verksamheter använder sig av nationella kvalitetsregister för att få ökad kunskap kring hur vården och omsorgen fungerar och vad som behöver göras för att förbättra den. De kvalitetsregister som äldreomsorgen använder sig av är Senior alert, Palliativa registret samt Svenskt register för beteendemässiga och psykiska symptom vid demens (BPSD).

Den medicinska ledningen är en förutsättning för att kunna bedriva behovsbaserad och personcentrerad kommunal hälso- och sjukvård på ett resurseffektivt sätt. Den gemensamma medicinska ledningen består av medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS), medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR) och verksamhetschefer med ansvar för hälso- och sjukvård.

Uppföljning av insatser

Kommunens invånare har rätt till en jämlik vård och omsorg. Biståndshandläggarna följer upp beslutade insatser tillsammans med den äldre för att säkerställa rätt stöd och omfattning.

Jämlik vård och omsorg innebär också att säkerställa beslut utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Uppföljning av biståndsbeslut om särskilt boende utifrån ett genus- och jämställdhetsperspektiv fortsätter under året.

Alla resultatmått ska redovisas uppdelat på kön för att ge underlag till analys och förslag till förändringar.

Nämnden följer särskilt***Resultatmått (uppdelat på kön)***

Andel hemtjänstbeslut som följts upp under året

Andel beviljade ansökningar om särskilt boende för äldre

Patientsäkerhet

Genom den årliga patientsäkerhetsberättelsen

Nationella kvalitetsregister

Kvalitet för medarbetarna - personalperspektivet

Umeå kommuns personalpolitiska mål:

- Umeå kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare som klarar kompetensförsörjningen
- Umeå kommun ska ha ett närvarande ledarskap som skapar förutsättningar för goda resultat där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte ska vara fler än 30
- Umeå kommun ska ha hälsofrämjande arbetsplatser och en sjukfrånvaro som ligger lägre än genomsnittet för Sveriges kommuner. Olikheter mellan kvinnors och mäns arbetsmiljöer, arbetsvillkor och sjukfrånvaro ska minska
- Umeå kommun ska ha heltid och tillsvidareanställning som norm

Äldrenämndens verksamheter står inför stora utmaningar under de kommande åren. För att möta utmaningarna är behovet av att vara en attraktiv arbetsplats med god arbetsmiljö och stabil låg sjukfrånvaro över tid stort. Genom att arbeta aktivt, systematiskt och långsiktigt med friskfaktorer kan vi nå goda arbetsmiljöer, utveckla verksamheten samt få och behålla medarbetare med rätt kompetens.

Kompetensförsörjning

Prognoser visar på att tillgången till utbildad personal är en utmaning som kommer att kvarstå framöver. Det, tillsammans med att ett flertal av tidigare planerade aktiviteter fick avbrytas på grund av pandemin gör att tidigare inplanerade aktiviteter och åtgärder behöver fortsätta.

Den Kompetensförsörjningsplan som finns framtagen för vård och omsorg sträcker sig fram till 2022 och utgör en grund för arbetet med verksamhetens behov av personal och kompetens på kort och lång sikt. Fler ska välja att söka sig till nämndens verksamheter vilket betyder att arbetet ska vara attraktivt och att ett utvecklat samarbete med relevanta utbildnings-samordnare är viktigt.

Studerande som gör praktik i verksamheterna är en bas för rekrytering. Alla verksamheter ska fortsätta arbetet med att skapa förutsättningar för att ta emot studenter och praktikanter, såväl som feriearbetande ungdomar. Ambassadörsverksamheten, där egna medarbetare lyfts fram som goda förebilder för sina yrken ska fortgå då det är ett betydelsefullt sätt för att attrahera ungdomar att söka sig till vård- och omsorgsyrken.

För att trygga medarbetare och stärka kompetensen ska introduktion av nya medarbetare utvecklas och stärkas, det utgör även en del i att kunna attrahera, rekrytera och behålla personal. Befintlig personal som saknar formell kompetens för anställning som undersköterska ska uppmuntras och ges förutsättningar för att utbilda sig. En särskild satsning

görs utifrån Äldreomsorgslyftet. Satsningen på vård- och omsorgssvenska för särskilt språksvaga medarbetare fortsätter. Adekvat vidareutbildning på universitets- och yrkeshögskolenivå ska uppmuntras. Utifrån minoritetslagstiftningens krav och Umeå kommuns åtagande som förvaltningsområde behövs behovet av flerspråkig personal tillgodoses, framför allt vad gäller samiska, finska och meänkieli. Flerspråkighet är meriterande vid rekrytering av personal i kommunen.

För att klara de ökade behoven är den digitalisering och automatisering som sker i samband med verksamhetsutveckling betydelsefull. Ytterligare en del i att klara de ökade behoven är aktivt arbete med både den långsiktiga och kortsiktiga bemanningsplaneringen och bemanningsekonomi. Utbildning för chefer i bemanningsplanering utgör en bas i det arbetet. Tydliggörande av befintliga roller, att utforma nya roller samt framtagande av befattningsbeskrivning för vårdbiträde och undersköterskor är angeläget för att klara kompetensförsörjningen. Kompetensen hos chefer och medarbetare när det gäller våld i nära relationer, heders-problematik samt kunskapen kring äldre och psykisk hälsa ska öka.

Arbetsmiljö och sjukfrånvaro

Nämndens verksamheter fortsätter arbetet med friskfaktorer enligt Sunt arbetslivs modell som bedrivits under 2020. Friskfaktorerna närvarande ledarskap, kompetensutveckling hela karriären och rehabiliteringsarbete på kort och lång sikt bibehålls och övriga fem friskfaktorer utvecklas.

Ett systematiskt arbetsmiljöarbete är centralt för att skapa en god arbetsmiljö och en bidragande faktor för en hållbar arbetsmiljö med låg sjukfrånvaro. I den årliga uppföljningen av arbetsmiljöarbetet framgår vilka förbättringar som gjorts och uppnått resultat. Uppföljningen utgör underlag för arbetsmiljöarbetet. Medarbetarenkätens resultat är också en viktig del i att uppnå förbättringar i arbetsmiljön och alla chefer ansvarar för att åtgärder tas fram, genomförs och följs upp inom sin respektive verksamhet.

Heltid som norm

Inom äldrenämndens verksamheter erbjuds alltid heltid vid tillsvidareanställningar.

Ledarskap och medarbetarskap

För att skapa och förbättra chefernas förutsättningar ska handlingsplan och åtgärder tas fram med hjälp av det vetenskapligt grundade verktyget Chefoskopet. Under året ska åtgärder genomföras och följas upp.

Medarbetarna ska ha förutsättningar och möjligheter att vara delaktiga och tillsammans med ledarna utveckla och föra verksamheten framåt.

Nämnden följer särskilt***Resultatmått och nyckeltal (uppdelat på kön)***

Andel heltidsanställda

Genomsnittlig sysselsättningsgrad

Andel tillsvidareanställda

Andel långtidsfriska

Sjukfrånvaro

Kvalitet för externa utförare - uppdragsgivarperspektivet

Umeå kommun har avtal med leverantörer som bedriver verksamhet avseende vård- och omsorgsboendeplatser och eget val inom hemtjänsten inom ramen för Lagen om valfrihetssystem (LOV).

De förfrågningsunderlag som ligger till grund för upphandling av extern verksamhet ställer krav på kvalitet som är jämförbar med de kommunala utförarnas kvalitet och följer kommunens upphandlingspolicy. Uppföljning av avtalen redovisas till nämnd enligt särskild plan. Under våren ska också ett kommunövergripande program för uppföljning av externa utförare fastställas av kommunfullmäktige.

Utveckling

Äldrenämndens verksamheter ska använda ett systematiskt kvalitetsarbete för att utveckla och säkra kvalitet. Som stöd för det systematiska kvalitetsarbetet används nämndens ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete som följer Socialstyrelsens föreskrifter. Egenkontroller, utredning av klagomål och avvikelserapportering ska uppmuntras, vara ett stöd i utvecklingen och ska leda till förbättringar inom verksamheten. Alla medarbetare ska ges förutsättningar att medverka i det systematiska förbättringsarbetet och bidra till ständiga förbättringar. Genom att utgå från evidensbaserad praktik säkerställs kvalitet i verksamheten. Evidensbaserad praktik innefattar både vetenskaplig och medarbetares kunskap samt den äldres erfarenheter. Verksamheten ska även bidra till den forskning som bedrivs inom äldreområdet.

Lagstiftning, föreskrifter, nationella riktlinjer samt forskning är grunden för hur verksamheten bedrivs. Det ställer krav på en god omvärldsbevakning i nära samarbete med andra aktörer inom den offentliga och privata sektorn samt akademien. Systematiska jämförelser och analyser med andra jämförbara kommuner är ett sätt för att kunna bedöma och identifiera förbättringar för verksamhetens kvalitet.

Digitalt först!

Digitalisering kan ses som det vardagliga begreppet för en form av utveckling som har som syfte att, med hjälp av digital teknik, förbättra och effektivisera en verksamhet. Digitalt först är en princip som säger att digitala tjänster, när det är möjligt och relevant, ska vara förstahandsval, vid kontakter och utförande av insatser.

Digital transformering är förändringen som sker i samband med tillämpningen av digital teknik. Förändringen möjliggör nya innovationer och ökad kreativitet i hela verksamheten istället för att bara förbättra och stödja traditionella metoder.

Välfärdsteknik omfattar olika typer av tekniska lösningar som syftar till att behålla eller öka trygghet, aktivitet, delaktighet och självständighet. Att använda teknik inom äldreomsorgen kompletterar och stöttar också personalen i deras arbete. Digitaliseringsplanen som fastställts av nämnden ligger till grund för hur verksamheten arbetar med införandet av olika typer av välfärdsteknik.

För tillsyn nattetid då inte personal krävs på plats beviljas trygghetskamera. Personalen genomför tillsynen via dator eller mobil på det tider som överenskommit med den äldre. Medicingivare används för automatisk dosering av läkemedel där det passar utifrån personens förutsättningar. Den laddas med dosförpackad medicin och påminner med tal och ljus när medicin ska tas och ger en återkoppling till sjuksköterska om detta inte sker.

Under året kommer implementering av videotillsyn på dagtid att ske. Detta innebär att den enskilde kan få sitt behov av tillsyn tillgodosett via ett videosamtal på en Ipad eller en videotelefon. Detta sätt att genomföra tillsyn har testats mot en grupp enskilda som tidigare fått tillsyn via så kallad telefonservice med gott resultat.

Inom området välfärdsteknik genomförs ett antal förstudier för bland annat digitala lösningar inom ordinärt boende samt trygghetsskapande teknik för särskilt boende.

Under året planeras även upphandling av bland annat processtöd och planeringsverktyg. Syftet är att skapa förbättrat stöd för informationshantering och planering för socialtjänstens verksamheter samt att utveckla och förbättra servicen mot kommuninnevånare genom exempelvis e-tjänster.

Vidare planeras även för upphandling av matinköp via internet i syfte att skapa ökad självständighet för den enskilde och bättre nyttjande av vård- och omsorgskompetens då det finns en befintlig tjänstemarknad inom matvaruhandeln.

Särskilda uppdrag

Kommunfullmäktiges uppdrag som berör äldrenämnden:

- Uppdrag 7: Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med kommunens nämnder och bolag undersöka risken för att skattemedel, som bekostar verksamheter inom välfärdssektorn, även med annan utförare än kommunen, används på ett felaktigt sätt och/eller i kriminellt syfte, till exempel för att finansiera organiserad brottslighet, samt att ta fram förslag på åtgärder för att förebygga och förhindra detta.
- Uppdrag 17: Kommunfullmäktige ger samtliga nämnder i uppdrag att fortsätta arbetet med att utveckla processer och handläggningsrutiner som bedömts ha potential för digitalisering/automatisering. (Baserat på inventering genomförd 2020).
- Uppdrag 20: Kommunfullmäktige ger samtliga nämnder i uppdrag att fortsätta arbetet med att identifiera och analysera eventuella nettokostnadsavvikelser i nämndens verksamheter. Kommunstyrelsen ansvarar för att ta fram anvisningar för analys och sammanställa nämndernas analys inför presentation i kommunfullmäktige.
- Uppdrag 21: Kommunfullmäktige ger samtliga nämnder i uppdrag att fram till 2024 minska nettokostnadsavvikelse i relation till jämförbara större städer.
- Uppdrag 24: Kommunfullmäktige ger tekniska nämnden tillsammans med äldrenämnden i uppdrag att utreda olika alternativ gällande nytt vård- och omsorgsboende för planeringsperioden 2025–2028 förutom tidigare planerat objekt tillsammans med AB Bostaden. Alternativen ska belysa ekonomiska konsekvenser ur både fastighets- och verksamhetsperspektiv, samt eventuella andra verksamhetsmässiga konsekvenser.
- Uppdrag 26: Kommunfullmäktige ger samtliga nämnder i uppdrag att fortsätta arbetet med att beskriva upphandlingsbehov för perioden 2021–2022. Nämndernas upphandlingsbehov överlämnas till kommunstyrelsen för sammanställning och samordning. Sammanställt behov av upphandling för 2021–2022 ska tillsammans med analys av kommunens köpbeteende presenteras samordnat.

Gemensamma uppdrag som berör äldrenämnden:

- Fler medarbetare med funktionsnedsättningar inom kommunens verksamheter (Utifrån Program för tillgänglighet)
- Utreda boende för unga dementa. Uppdraget har initierats av Individ- och familjenämnden och sker i nära samverkan för att åstadkomma en sammanhållen helhetslösning för yngre personer med demens.

Äldrenämnden uppdrar till förvaltningen att:

- Fortsatt uppföljning av biståndsbeslut om särskilt boende för äldre utifrån ett genus- och jämställdhetsperspektiv (s.k. genderbudgeting)
- Översyn arvoderad anhörigvård.
- Utredda möjlighet till större vikt för parametern ohälsa i SKR:s beräkning av standardkostnad för äldreomsorg.
- Utredda möjligheterna att införa digitala lägenhetslås i den kommunala äldreomsorgen.

Ekonomi

Pandemin har drastiskt förändrat utsikterna för Sveriges kommuner och har fått en stor påverkan på den ekonomiska utvecklingen på alla plan. Svensk ekonomi bedöms befinna sig i en djup lågkonjunktur under både 2020 och 2021 och regeringen bedömer att det kommer att ta flera år innan den svenska lågkonjunkturen är över. Utvecklingen tyngs också av att det råder en fortsatt stor osäkerhet kring hur pandemin kommer att utvecklas framgent och kan bli både bättre och sämre än förväntat beroende på smittspridningen i landet.

Förutom pandemin påverkas också de kommunala verksamheterna av till exempel befolkningens ålderssammansättning och dess utveckling som har en stor betydelse för kommunens kostnader. Befolkningsprognosen visar att Umeå fortsätter att växa inom alla ålderskategorier. En ekonomisk utmaning för Umeå kommun är att andelen äldre och yngre i befolkningen ökar samtidigt som andelen i arbetsför ålder inte ökar i samma takt. Fram till år 2024 är det enligt prognosen framför allt barn i åldrarna 0–18 år samt äldre, från 80 år som ökar kraftigt samtidigt som andelen i arbetsför ålder 19–64 år ej ökar i samma omfattning.

Under budgetåret 2021 och planeringsperioden 2022–2024 förväntas antalet personer i åldersgruppen 65–79 år öka med i snitt 3,2 % och antalet personer i åldersgruppen 80 år och äldre beräknas öka med i snitt 19,7 %.

En annan strukturell faktor är den så kallade försörjningskvoten som definieras som den totala befolkningen delat med befolkning i åldern 20–64 år. Försörjningskvoten uttrycker hur många personer varje person i arbetsför ålder förväntas försörja. För i stort sett samtliga av Sveriges kommuner ökar försörjningskvoten fram till 2040, framförallt beroende på att andelen som är 65 år eller äldre ökar. Umeå med kranskommuner beräknas ha en försörjningskvot 2040 under 1,8 vilket innebär att varje person i arbetsför ålder förväntas försörja sig själv och 0,8 andra.

I kommunfullmäktiges beslut om planeringsförutsättningar för 2021–2024 finns det som tidigare ett stort fokus på ekonomi. Det finns ett stort antal uppdrag till kommunstyrelsen och nämnder som syftar till att möta kommunens ekonomiska utmaningar med fokus på långsiktighet och kostnadsutveckling.

Med syfte att möta de ekonomiska utmaningarna relaterade till demografi och konjunktur ska kommunen fram till 2024 minska nettokostnadsavvikelse i relation till jämförbara större städer. Umeå har historiskt sett haft höga nettokostnadsavvikelser inom flera verksamheter. Kommunfullmäktige har därför gett samtliga nämnder i uppdrag att fortsätta arbetet med att identifiera och analysera eventuella nettokostnadsavvikelser i nämndens verksamheter (uppdrag 20).

Kommunfullmäktige ger också samtliga nämnder i uppdrag att fram till 2024 minska nettokostnadsavvikelse i relation till jämförbara större städer (uppdrag 21). För äldreomsorgen inklusive försörjningsprocesserna var nettokostnadsavvikelsen 2019 15,8 %

eller 173 mnkr. I analysen av äldreomsorgens avvikelse handlar det främst om att Umeå har en högre andel invånare 65 år eller äldre med särskilt boende eller med hemtjänst. Antalet beviljade timmar per hemtjänsttagare är också högre i Umeå än i jämförbara större städer. Medelåldern i särskilt boende och hemtjänst är lägre i Umeå än större stad. Däremot är kostnaden per brukare i särskilt boende och per hemtjänsttagare lägre eller nästan jämförbart mot större stad. Som ett led i det arbetet kan det därför innebära att servicenivåer behöver ses över och anpassas och där en fortsatt förflyttning av kommunens insatser behöver ske från vård- och omsorgsboende till hemtjänst och förebyggande insatser för att garantera en långsiktigt hållbar äldreomsorg.

Kommunfullmäktige har också fastställt ett antal finansiella mål och uppdrag som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Med god ekonomisk hushållning innebär att både kommunens finansiella och verksamhetsmässiga mål ska uppnås och att verksamheten ska bedrivas långsiktigt, ändamålsmässigt och effektivt samt att ekonomiska aktiviteter sker i enlighet med lagar, regler och etablerade normer.

Exempel på det är att nämnder som redovisar eller befarar ett underskott som överstiger en procent av tilldelad budgetram, om underskottet uppgår till mer än 1 mnkr, snarast ska redovisa en pris- och tidsatt åtgärdsplan till kommunstyrelsen och vidta de åtgärder som krävs för att uppnå en budget i balans. Andra exempel på god ekonomisk hushållning är att alla beslut ska innehålla en ekonomisk konsekvensbeskrivning som tydliggör hur beslutet påverkar kommunens ekonomi och hur det ska finansieras och att den ekonomiska planeringen ska utgå ifrån försiktighetsprincipen, där säkerhet i antaganden är en viktig grundförutsättning.

Budget för 2021 och plan för 2022–2024 utgår från av kommunfullmäktige fastställd budget för 2020 samt beslutade ramjusteringar. Av fullmäktige fastställd budgetram för nämnd innefattar medelstilldelning för samtliga kostnader för nämndens verksamhet. Differentierat index har använts vid uppräknings av nämndernas lönekostnader till 2021 års beräknade lönenivå. För äldrenämnden innebar det ett löneindex på 2,65 %. Övriga driftkostnader och intäkter har räknats upp med 1 %.

Kommunfullmäktiges budgetbeslut i oktober 2020 innebar för äldrenämnden ett tillskott på 50,0 mnkr exklusive beslutade ramjusteringar under året. Vid hänsyn tagen till beslutade ramjusteringar blir ramtillskottet däremot 31,8 mnkr. Äldrenämndens budgetram för 2021 blir således 1 149,7 mnkr. Budgetramen avser nettokostnader och omfattar kostnader och intäkter. Äldrenämnden har lagt en budget i balans för 2021 utifrån tilldelade medel från kommunfullmäktige. Utgångspunkten är en budget i linje med nämndens mål och som värnar om den lagstadgade kärnverksamheten.

Trots att kommunfullmäktige gett nämnden ett resurstillskott står verksamheterna inför fortsatt stora ekonomiska utmaningar då tillskottet endast räcker till beräknade löneökningar,

höjning av sociala avgifter och övriga indexuppräknningar. Resurstillskottet räcker således inte till vare sig tillväxtbehov eller behov utöver tillväxt.

I september 2020 aviserade regeringen i budgetpropositionen för 2021 att kommuner och regioner skulle få ytterligare tillskott i form av generella statsbidrag. Förslaget innebar bland annat att landets kommuner skulle få ett permanent riktat tillskott med 4 miljarder kronor årligen för att skapa ökade förutsättningar att stärka äldreomsorgen den så kallade äldreomsorgssatsningen. För Umeås del skulle det handla om ca 41,4 mnkr per år. Detta riktade statsbidrag är reserverat äldreomsorgen men ingår inte i nämndens budgetram.

För att äldrenämnden ska klara förväntade volymökningar under 2021 utifrån demografi föreslås därför delar av det riktade statsbidraget att användas till bland annat höjningen av LOV-ersättningen samt tillkommande volymer inom hemsjukvården. I övrigt föreslås statsbidraget användas till olika satsningar inom verksamheterna och som avser till exempel kompetensutveckling, arbetsmiljöåtgärder och ökad bemanning.

Äldrenämnden	Årsbudget 2020	Index + PO- pålägg 2021	Ram- justering 2021	Årsbudget 2021
Betalningsansvar	6,6	0,1	-2,3	4,4
Hemtjänst	321,4	7,9		329,3
Hemsjukvård	92,7	2,4		95,1
Hälso- och sjukvård särskilt boende	92,7	2,8		95,5
Vård- och omsorgsboende inklusive korttidsboende	505,9	18,1		524,0
Öppen verksamhet ej bistånd	7,9	0,3		8,2
Gemensamma kostnader	90,6	2,6		93,2
Summa nämnd	1 117,9	34,1	-2,3	1 149,7

Fördelning av äldrenämndens budget inom ram:

- Utbildnings- och kompetensförsörjningsinsatser 5,0 mnkr
- Ökad fysisk aktivitet för äldre i samarbete med Umeå Fritid 0,3 mnkr

Fördelning av äldreomsorgssatsningen 41,4 mnkr:

	2021 delår	2022 helår	Kommentar
Behov utifrån tillväxt 2021-SOL	9,8	9,8	Höjning av LOV-ersättning
Behov utifrån tillväxt 2021-HSL	1,7	1,8	Ökade volymer
Ökad bemanning, arbetsmiljöåtgärd, kompetensutveckling SOL	12,6	14,5	Tex usk med specialansvar (HSL), vaktmästare
Ökad bemanning, arbetsmiljöåtgärd, kompetensutveckling HSL	7,3	6,3	Tex usk med specialansvar (HSL), dokumentationshandledare
Kompetensutveckling SOL	1,4	1,7	Tex dokumentation, digitalisering
Införandet av ny metod/arbetsätt och kompetensutveckling, IBIC	1,8	1,8	IBIC
Framtidens äldreomsorg och arbetet med prevention	1,0	1,0	Processledare
Bidra till självständighet för brukare samt arbetsmiljöåtgärd	0,7	0,7	Tex smarta hygienlösningar
Externa utförare hemtjänst	3,3	3,6	Fördelningsnyckel antal brukare per utförare
Extern utförare boende	0,2	0,2	Fördelningsnyckel antal platser
Summa	39,8	41,3	

STYRKORT	MÄTVÄRDE 2020	MÅLVÄRDE 2021
Kvalitet för kommuninvånarna – äldreperspektivet		
<p><i>Äldrenämndens mål 1: Äldrenämndens verksamheter stärker de äldre kommuninvånarnas förmåga att leva ett aktivt liv samt ha inflytande i samhället och över sin vardag</i></p>		
Antal besökare på de sociala träffpunkterna (Egen mätning)	1 772 st (jan-feb 2020) <i>Kvinnor: 1 255 st</i> <i>Män: 517 st</i>	Nyckeltal

STYRKORT	MÄTVÄRDE 2020	MÅLVÄRDE 2021
Kvalitet för kommuninvånarna – äldreperspektivet		
<i>Äldrenämndens mål 2: Äldrenämndens verksamheter bidrar till att kommuninvånarna kan åldras i trygghet</i>		
Andel personer som upplever trygghet i boendet (Öppna jämförelser)	Vård- och omsorgsboende: 84 % Kvinnor: 84 % Män: 85 %	Förbättring*
Andel personer som är nöjda med möjligheten till utevistelse (Öppna jämförelser)	Vård- och omsorgsboende: 43% Kvinnor: 39% Män: 49%	Förbättring*
Andel personer som anser att de fått meddelande i förväg om tillfälliga förändringar (Öppna jämförelser)	Hemtjänst: 81% Kvinnor: 82 % Män: 80 %	Förbättring*
Andel personer som är nöjd med utbudet av sociala aktiviteter (Öppna jämförelser)	Vård- och omsorgsboende: 58% Kvinnor: 59 % Män: 56 %	Förbättring*
Andel personer som upplever måltiderna som en trevlig stund (Öppna jämförelser)	Vård- och omsorgsboende: 64 % Kvinnor: 62 % Män: 68 %	Förbättring*

*Med anledning av pågående pandemi, strävar vi mot förbättrade resultat istället för att jämföra oss med föregående år

STYRKORT	MÄTVÄRDE 2020	MÅLVÄRDE 2021
Kvalitet för kommuninvånarna – äldreperspektivet		
<i>Äldrenämndens mål 3: Äldrenämndens verksamheter bemöter kommuninvånarna med respekt</i>		
Andel personer som upplever att de är nöjda med personalens bemötande (Öppna jämförelser)	Hemtjänst: 99 % <i>Kvinnor: 98 %</i> <i>Män: 99 %</i> Vård- och omsorgsboende: 93 % <i>Kvinnor: 93 %</i> <i>Män: 94 %</i>	Förbättring*
Andel personer som känner förtroende för personalen (Öppna jämförelser)	Hemtjänst: 94 % <i>Kvinnor: 94 %</i> <i>Män: 93 %</i> Vård- och omsorgsboende: 81 % <i>Kvinnor: 79 %</i> <i>Män: 84 %</i>	Förbättring*
Andel anhöriga till personer på vård- och omsorgsboende som upplever att samarbetet fungerar bra (Öppna jämförelser)	Vård- och omsorgsboende: 83 % <i>Kvinnor: 80%</i> <i>Män: 87%</i>	Förbättring*

**Med anledning av pågående pandemi, strävar vi mot förbättrade resultat istället för att jämföra oss med föregående år*

STYRKORT	MÄTVÄRDE 2020	MÅLVÄRDE 2021
Kvalitet för kommuninvånarna – äldreperspektivet		
<i>Äldrenämndens mål 4: Äldrenämndens verksamheter säkrar kommuninvånarnas tillgång till en jämlik vård och omsorg</i>		
Andel hemtjänstbeslut som följs upp under året (Egen mätning)	68 % (jan-aug 2020) Kvinnor: 44 % Män: 24 %	Målvärde 2021: 90%
Andel beviljade ansökningar om särskilt boende för äldre (Egen mätning)	81 % (jan-aug 2020)	Nyckeltal

STYRKORT	MÄTVÄRDE 2020	MÅLVÄRDE 2021
Kvalitet för medarbetarna – Personalperspektivet		
<p><i>Umeå kommuns övergripande personalpolitiska mål: Umeå kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare som klarar kompetensförsörjningen, Umeå kommun ska ha ett närvarande ledarskap som skapar förutsättningar för goda resultat där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte ska vara fler än 30, Umeå kommun ska ha hälsofrämjande arbetsplatser och en sjukfrånvaro som ligger lägre än genomsnittet för Sveriges kommuner. Olikheter mellan kvinnors och mäns arbetsmiljöer, arbetsvillkor och sjukfrånvaro ska minska, Umeå kommun ska ha heltid och tillsvidareanställning som norm.</i></p>		
Andel heltidsanställda (Egen mätning)	93 % (jan-aug 2020) Kvinnor: 93 % Män: 93 %	95 %*
Genomsnittlig sysselsättningsgrad (Egen mätning)	98 % (jan-aug 2020) Kvinnor: 98 % Män: 98 %	99 %*
Andel tillsvidareanställda (Egen mätning)	67 % (jan-aug 2020) Kvinnor: 73 % Män: 50 %	69 %*
Andel långtidsfriska (Egen mätning)	52 % (jan-aug 2020) Kvinnor: 50 % Män: 58 %	60 %*
Sjukfrånvaro (Egen mätning)	9,5 % (jan-aug 2020) Kvinnor: 10,8 % Män: 6,1 %	6,0 %

*Målvärdena fastställs i december